

panorama

inforegio

Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts

SPECIĀLIZDEVUMS

Ieskats ES Baltijas jūras reģiona stratēģijā

EIROPAS SAVIENĪBAS BALTIJAS JŪRAS REĢIONA STRATĒGIJA – NODOMU REALIZĀCIJA

ES Baltijas jūras reģiona stratēģija ir jauns veids, kā kopīgi strādāt Savienībā. Astoņu dalībvalstu reģioni – nepilni 100 miljoni cilvēku – varēs plānot, noteikt prioritātes un īstenot darbības, zinot, ka viņu kolēģi un kaimiņi veic tādu pašu darbu un tiecas sasniegt tādus pašus mērķus. Tas dos iespēju Baltijas jūras reģionā īstenot ilgtspējīgu vides un optimālu ekonomikas un sociālo attīstību.

Ir jāiesaista visi

Šo stratēģiju ierosināja Eiropas Padome, kas turpina Eiropas Parlamenta iesākto. Šajā *Panorama* izdevumā varēsiet izlasīt, ka stratēģija guvusi labumu no visu līmeņu partneru un saistīto personu ievērojamā ieguldījuma. Strādājot kopā, mēs varam labāk izlietot naudas un citus resursus, kas paredzēti reģiona nākotnes uzlabošanai. Pieredzi un enerģiju ir iespējams pielietot lietderīgāk, un ES likumdošanas priekšrocības varēs baudīt visi reģionā dzīvojošie.

Pirmie soļi

Eiropas Komisijas sagatavotais darbības plāns izvirza 80 projektus, kas nodrošinās 15 cieši saistītu prioritāšu izpildi. Šie projekti ietver vides stāvokļa uzlabojumus (piem., nitrātu un fosfātu līmeņa samazinājumu Baltijas jūrā), centienus veicināt labklājību (piem., uzņēmējdarbības sekmēšanu), labāku pieejamību (piem., uzlabojot transporta sakarus), kā arī drošības un aizsardzības palielināšanu (piem., ātrāku reakciju uz negadījumiem). Pašlaik jau tiek veikti reāli uzlabojumi, un to sekmīga īstenošana, kā arī kopumā veiksmīga stratēģija, ir atkarīga no daudziem reģiona partneriem un visu valstu atbalsta augstākajā politiskajā līmenī. Stratēģija piedāvā struktūru, kuru ievērojot, cilvēki iegūs pārliecību par to, ka veido labāku Baltijas jūras reģionu. Šis *Panorama* izdevums parāda, kā šī stratēģija paver iespēju izpausties reģiona priekšrocībām.

Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments, dalībvalstis un visas reģionā iesaistītās personas pēta jaunus kopdarbības veidus, kas nepamatojas uz naudu vai īpašiem likumiem, pat ne uz jaunām iestādēm, bet gan uz cilvēku vēlmi sadarboties, lai novērstu reģiona problēmas. Šī makroreģionālā stratēģija, kā mēs to saucam, neaprobežojas ar valsts vai reģionālajām robežām, ne arī ar noteiktām politiskajām zonām. Ir nepieciešamas pozitīvas pārmaiņas – to vērienu robežas noteiks tikai iesaistīto partneru vēlmes.

ES BALTIJAS JŪRAS REĢIONA STRATĒGIJA

DEVIŅAS VALSTIS, VIENS REĢIONS

Lielākā daļa Baltijas jūras 8000 km garās krasta līnijas ir sadalīta starp astoņām ES dalībvalstīm, no kurām katrai ir savas prioritātes un rūpes, savi ekonomikas imperatīvi un politiskās intereses. Šis kuģu lielceļš pārāk bieži kalpo par izgāztuvi – ap Baltijas jūru dzīvo aptuveni simts miljoni cilvēku.

Lai gan aizvadīti kopīgas darbības gadi, uzlabojot jūras stāvokli, tas turpina pasliktināties. Tādēļ dalībvalstis ir pieprasījušas Eiropas Komisijai nākt klajā ar dzīvotspējīgu stratēģiju, kas šim reģionam nodrošinātu gaišāku nākotni.

Pirmā šāda veida stratēģija

Šogad maijā apritēja pieci gadi, kopš Polija, Igaunija, Latvija un Lietuva iestājās Eiropas Savienībā. Šo valstu pievienošanās nozīmē, ka astoņas no deviņām Baltijas valstīm gūst labumu no preču un pakalpojumu brīvas kustības, turklāt tās daļa ne tikai milzīgu kopīgu mantojumu, bet arī kopīgu ūdens kvalitātes likumdošanu. Fiziskais un kulturālais tuvums padara Baltijas reģionu par ideālu vietu, kurā radīt pirmo šāda veida stratēģiju, kas aptver visu makroreģionu. Tā arī simbolizē pirmo nopietno soli uz integrētas jūras politikas ieviešanu reģionā.

Stratēģijas četri stūrakmeņi ir vērsti uz to, lai šo Eiropas daļu izveidotu par vides ziņā ilgtspējīgu, pārtikušu, pieejamu, pievilcīgu un drošu.

Pēc spraigām debatēm un apspriešanas, kurai bija iesūtīti vairāk nekā simts viedokļi, Eiropas Komisija 10. jūnijā pieņēma stratēģiju. Apspriešanas periodu, kas ilga no 2008. gada 30. septembra līdz 2009. gada 6. februārim, uzsāka un noslēdza divas galvenās konferences. Apspriešanas gaitā notika četri atklāti darbsemināri, katrs par savu stratēģijas stūrakmeni. Vienlaikus Komisija organizēja atklātu apspriešanu, lai ikvienam neatkarīgi no viņa atrašanās vietas dotu iespēju izteikt savu viedokli. Savu viedokli bija aicināti izteikt gan Hamburgas jauniešu konferences dalībnieki, gan Pasaules dabas fonda pārstāvji.

Kādi ir rezultāti? Var secināt, ka ikviens dalībnieks uzskata šo stratēģiju par steidzami nepieciešamu, jo reģiona problēmas ir pārāk uzkrītošas, lai tās ignorētu. Dažādās jomās un dažādās valstīs notiekošās iniciatīvas un realizētā politika ir laba, taču tā nav saskaņota un tāpēc nav tik efektīva, kā varētu būt. Ir arī kļuvis skaidrs, ka stratēģijai jābūt praktiski pielietojamai, nevis teorētiskai: laiks, kad varēja tikai runāt, ir pagājis, un Baltijas jūras reģionam nepieciešama darbība. Tas ir atspoguļojies to lietu sarakstā, ko cilvēki negrib redzēt, tukšās deklarācijās bez noteiktām darbībām un konkrētiem termiņiem.

Baltijas jūras reģiona programmas darbības periods no 2007. līdz 2013. gadam

- ES dalībvalstis
- Ārpus ES esošās valstis

"Ļaujiet Baltijas jūras stratēģijai parādīt pasaulei, ka, strādājot kopā, ir iespējams kaut ko mainīt un Baltijas jūra var tikt izglābta."
Alm Anders

Ko saka cilvēki –
sabiedriskajā
apspriešanās gūtās
atbildes

"ES Baltijas jūras reģiona stratēģijai būs nepieciešams kāds atbildīgs par koordinēšanu un procesa vadību. Šim uzdevumam piemērota varētu būt Eiropas Komisija, jo tai ir nepieciešamā kapacitāte un darbaspēks."
Tobias Etzold

"Baltijas jūras reģions ir mūsu kopējās vides būtiska daļa. Ikkatram ir jāsniedz ieguldījums Baltijas jūras reģiona labklājībā. Mēs visi varam kļūt par šīs brīnišķīgās jūras atjaunošanas un glābšanas stratēģijas daļu."
Börje Hagman

Stratēģijas realizēšana

2007. gada decembrī dalībvalstis lūdza Komisiju, kuras Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts vadīja šo procesu, sagatavot Baltijas jūras reģiona stratēģiju. Tā papildus citām darbībām palīdzētu risināt steidzamos vides izaicinājumus, kas saistīti ar Baltijas jūru. 10. jūnijā Komisija pieņēma stratēģiju kopā ar paziņojumu un darbības plānu. Tagad tā tiks nosūtīta Parlamentam un Padomei diskutēšanai un saskaņošanai.

Katram kāda daļiņa

Stratēģijas četri stūrakmeņi tiek vadīti tā, lai tikpat kā nekas nepaliktu nepamanīts. Komisija nolēma izmantot strukturētu, nevis selektīvu pieeju, un izveidoja shēmu, kas ietver nepārtrauktas prioritātes un darbības, kā arī projektus, kuriem ir noteikti pabeigšanas termiņi. Tādējādi tā noteica metodoloģiju, kas ietver arī individuālus mērķus un līdzekļus to sasniegšanai, kā arī pielāgošanos reģiona attīstībai, padarot stratēģiju piemērojamu.

Tas nozīmē, ka stratēģiju var izmantot gan pieejas strukturēšanai reģioniem turpmākajos gados, gan arī tā ļauj visiem dalībniekiem – Zviedrijai, Somijai, Igaunijai, Latvijai, Lietuvai, Polijai, Vācijai un Dānijai – stratēģijas ietvaros noteikt savas prioritātes. Ne visas prioritātes attieksies uz ikvienu dalībnieku, taču katram dalībniekam būs prioritāte, kuru virzīt.

Stratēģija ierosina galvenokārt izmantot Ziemeļu dimensijas shēmu, kopīgu ES, Krievijas, Norvēģijas un Īslandes politiku ārējiem sadarbības aspektiem, ar iespēju nepieciešamības gadījumā izmantot alternatīvus kanālus (piemēram, Baltijas jūras valstu padomi). Krievija un citas kaimiņvalstis norādījušas, ka tās pozitīvi uztver ES centienus nodrošināt tās ar informāciju, un ES vēlas ar tām sadarboties kopīgu interešu jautājumos.

Šajā posmā stratēģija neietver nekādu papildu finansējumu – tā galvenokārt ir atkarīga no ļoti daudzu cilvēku un organizāciju koordinēšanas šajā zonā un maksimālā labuma gūšanas no esošajiem valstu un ES politikas darbības veidiem. Daudzus reģiona ikdienas dzīves aspektus tā skar drīzāk praktiski, nevis ideālistiski. Piemēram, jauni projekti, uzlabojot transporta sistēmas un enerģijas tīklus, kā arī stiprinot

aizsardzību no būtiskākajiem negadījumiem jūrā un uz sauszemes, dos ieguldījumu augstā jūras piesārņojuma līmeņa samazināšanā.

Pateikt ir viegli, bet ar ko sākt?

Stratēģija ietver piedāvājumus, kas pamatojas uz jau esošiem pasākumiem, proti, priekšlikumus risināt nozīmīgākos izaicinājumus un izmantot svarīgākās iespējas. Lūk, dažas idejas:

ILGTSPĒJĪGA VIDE

Baltijas jūra, kuras vidējais dziļums tikai 58 metri, pārmērīgas lauksaimniecībā, rūpniecībā un māsaimniecībās izmantoto nitrātu un fosfātu noplūdes dēļ zaudē savu kvalitāti un bioloģisko dažādību. Šīs vielas ieplūst jūrā un izraisa paaugstinātu eitrofikāciju. Aļģu ziedēšana lielās jūras apgabalus pārvērš smirdošās zaļās gļotās, kas atskābekļo ūdeni un nogalina daudzas skartajā apgabalā mītošās sugas. Lai ūdens pilnībā nomainītos, ir nepieciešami 30 gadi, tāpēc piesārņojums ir sevišķi nopietna problēma.

Stratēģija ietver dažas idejas par tādu darbību turpināšanu, kas reģionā jau tiek veiktas, lai no mazgāšanas līdzekļiem izskaustu fosfātus. Neieklājot tos mazgāšanas līdzekļos, Baltijas jūrā nonākušo fosfātu daudzumu varētu samazināt par ceturtdaļu, un tādējādi mazinātos aļģu ziedēšana.

Vide ir saistīta ar lauksaimniecību, tāpēc formālam ekspertu padomdevēju tīklam no visām valstīm ap Baltijas jūru šajos jautājumos vajadzētu veicināt labāko praksi, kas samazinātu mēslojuma noteci, vienlaikus saglabājot vai pat paaugstinot ražīgumu.

Lai gan stratēģijai nav pašai sava finansējuma, 2007.–2013. gadā finanšu līdzekļus Baltijas reģions gūs no Reģionālās politikas un citiem ES fondiem:

- **Baltijas reģiona vides ilgtspējīguma veicināšanai**

Pavisam piešķirti 9,8 miljardi eiro, tajā skaitā 3,1 miljards eiro notekūdeņu apstrādei

- **Baltijas reģiona konkurētspējas veicināšanai**

Pavisam piešķirti 6,7 miljardi eiro, tajā skaitā 2,4 miljardi eiro inovācijām mazajos un vidējos uzņēmumos

- **Baltijas pieejamības veicināšanai**

Pavisam piešķirts 27,1 miljards eiro: informācijas sabiedrībai 1,4 miljardi eiro, transportam 23,1 miljards eiro, enerģijai 2,6 miljardi eiro

- **Baltijas drošībai un aizsardzībai, izmantojot risku novēršanu**

Pavisam piešķirti 697 miljoni eiro

LABKLĀJĪBAS VEICINĀŠANA

Reģiona vājākā vieta ir zemo iekšējās konkurences līmenis. Dažās reģiona valstīs nav tik liels tirgus, lai tajā varētu veicināt nepieciešamo konkurenci. Vienīgais risinājums ir ciešāka reģiona integrēšana. 2005. gadā tika lēsts, ka tipisks starptautiskas tirdzniecības darījums ietvertu aptuveni 30 dalībniekus, 40 oriģināldokumentus un 360 kopijas.

Direktīva par pakalpojumiem nosaka nodrošināt reālu vienotu pakalpojumu tirgu visā ES, samazinot birokrātiju un palīdzot cilvēkiem uzsākt savu uzņēmējdarbību vai pārcelties no vienas valsts uz citu. Taču Baltijas valstīs šis process tiek bremsēts un sadrumstalots. Stratēģija ietver darbības, kas ļautu izmantot direktīvu daudz efektīvāk, palielinot tirdzniecību un nodrošinot mazos un vidējos uzņēmumus ar lielākām iespējām.

Lai palīdzētu topošajiem uzņēmējiem, jāuzlabo piedāvātie izglītības pakalpojumi, tādēļ stratēģija iesaka izveidot koledžu un universitāšu apvienību. Tādējādi tiktu nodrošināta kvalitāte un apvienoti vienas un tās pašas nozares dažādi mācību centri. Mērķis ir arī sekmēt cilvēku tiesības uz brīvu pārvietošanos reģionā, tiecoties iegūt zināšanas vai ar mērķi mācīt citus.

REĢIONA PIEEJAMĪBAS UZLABOŠANA UN PIEVILCĪBAS VAIROŠANA

Austrumi un Rietumi joprojām ir samērā izolēti no pārējās Savienības, kas arvien straujāk kļūst par vārtiem no Āzijas. Ziemeļsomijai, Zviedrijai un Baltijas valstīm ir viszemākais pieejamības rādītājs visā Eiropā. Īpašas bažas rada arī energoapgāde un drošība; reģionam ir daži vietējie avoti, un tas paļaujas uz importu, taču nav atbilstoša starpsavienojuma, kas garantētu drošību.

Ja gatavojaties ceļot no Varšavas uz Tallinu, varat dot priekšroku lidošanai. 36 stundu ilgs brauciens ar vilcienu noteikti nešķitīs pievilcīga alternatīva tiem, kam svarīga katra minūte. Ir nepieciešami videi draudzīgi ceļošanas veidi, vilcieniem jāklūst par dzīvotspējīgu alternatīvu, tāpēc stratēģijā ir iekļauta dzelzceļa līnijas "Baltica", kas nodrošinātu 120 km/h ātru satiksmi no Varšavas uz Tallinu, izveide līdz 2013. gadam.

Enerģija ir reģiona būtiskākā problēma, turklāt vitāli svarīga, ja vēlamies izveidot šo reģionu dzīvošanai pievilcīgu. Turklāt stratēģija ir virzīta uz esošo rādītāju paaugstināšanu praktiskā un tiešā veidā. Tā nosaka paņēmienus, kā izveidot energoapgādes

starpsavienojumus starp Baltijas valstīm un plašāku reģionu, atbalstot Baltijas starpsavienojuma plānu un Zviedrijas-Lietuvas augstsprieguma līnijas savienojumu. Turklāt atbalsts nav tikai retorika. ES gatavojas investēt 500 miljonus eiro reģiona gāzes un elektroenerģijas infrastruktūrā.

DROŠĪBA UN AIZSARDZĪBA – VISSVARĪGĀKIE JAUTĀJUMI

Jūras satiksme kļūst intensīvāka, un, milzīgajiem naftastankeriem izmantojot jūru kā maģistrāli, negadījumu risks ir ļoti reāls. Laikā no 2000. līdz 2007. gadam naftas pārvadājumu skaits Baltijas jūrā pieauga vairāk nekā divas reizes un sasniedza 171 miljonu tonnu. Bargas ziemas apstākļos risks pieaug, un kuģi bieži vien nav pienācīgi nodrošināti pret ledu. Drošību reģionā mazina arī organizētā noziedzība. Atkarībā no novietojuma, noziedzības veidi Baltijā saasinās kraso ekonomisko un sociālo apstākļu atšķirību dēļ.

Ņemot vērā garās ārējās robežas, reģionā jāveic saskaņoti pārrobežu pasākumi, lai novērstu cilvēku, narkotiku un ieroču tirdzniecību. Noderīgas būtu krasta apsardzes apmaiņas sistēmas, tajā skaitā sadarbība jūras tiesībaizsardzības jomā. Stratēģijas rīcības plāns piedāvā veidus, kā koordinēt cīņu pret noziedzību, integrējot esošās organizācijas, kas palīdzētu valstīm veiksmīgāk sadarboties. Tas piedāvā apvienot spēkus, lai iesaistītu tiesībaizsardzības institūcijas, mobilo patruļu nodaļas, izmeklēšanas vienības, izlūkvienības, aprikojuma koplietošanu servisos un ciešāku sadarbību starp nodaļām, iegādājoties, izvietojot un izmantojot tehnoloģijas.

Lai novērstu jūras risku, rīcības plānā arī ieteikts veidot integrētu ziņojumu tīklu un visas jūrniecības uzraudzības sistēmu, piemēram, kuģošanas drošības, jūras vides aizsardzības, zvejas kontroles, muitas, robežkontroles un tiesībaizsardzības sistēmu.

Kas dara Baltijas jūru tik īpašu?

Šīs jūras ekosistēma ir unikāla: ūdens, kas ir gandrīz kā saldūdens, piepilda jūras ziemeļu daļas, kuras aptuveni pusgadu klāj ledus. Vietā, kur Ziemeļjūra tiek ar Baltijas jūru, Dānijas šaurumā, ūdens ir sāļš. Šis kontrasts veido unikālu ekosistēmu, kurā sugas ir pielāgojušās dažādajām ūdens sāļuma pakāpēm, un tajā spēj izdzīvot tikai noteikta sugu izlase. Šāds smalks līdzsvars dara ekosistēmu īpaši ievainojamu pārmaiņu laikā gan fizikālā un ķīmiskā sastāva, gan barošanās ķēdes struktūras ziņā.

Baseins, kas atrodas ap Baltijas jūru un no kura notiek notece, platības ziņā ir vairāk nekā četras reizes lielāks par pašu jūru. Aptuveni 20 % šo apgabalu tiek izmantoti lauksaimniecībai un ganībām, pārējie ir blīvi apdzīvoti, tāpēc notece un notekūdeņu apstrāde ir galvenie faktori, kas izraisa aļģu ziedēšanu.

Jūras robežvalstis vienmēr bijušas saistītas ar tirdzniecību. Agrajos viduslaikos vikings šajā apgabalā izveidoja savu tirdzniecības impēriju, jo tas bija bagāts ar kažokādām, dzintaru, kokmateriāliem un koka darvu. 13.–17. gadsimtā Hanzas savienība pārņēma Baltijas valstis, kļūstot par spēcīgāko ekonomisko noteicēju Ziemeļeiropā un izmantojot galvenokārt jūras ceļus.

Šis kopējais, vairāk nekā tūkstoš gadus senais mantojums ir pamats, uz kura varam veidot stratēģiju, lai nodrošinātu, ka Baltija kļūst par Eiropas veiksmes stāstu, un lai tās nākotne būtu tikpat pārtikusi un dinamiska kā pagātne.

❖ Eiropas Komisijas saites:

ES Baltijas jūras reģiona stratēģija

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/index_en.htm

Eiropas kohēzijas politika valstīs ap Baltijas jūru

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/info_en.htm

Ziemeļu dimensijas politika

http://ec.europa.eu/external_relations/north_dim/index_en.htm

Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instruments (EKPI) pārrobežu sadarbībai ar Krieviju

http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/index_en.htm

❖ Citas noderīgas saites:

Darbību veicēji Baltijas jūras reģionā

http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/baltic/pdf/websites.pdf

❖ Saites uz šajā izdevumā minētajiem projektiem/organizācijām:

HELCOM

<http://www.helcom.fi/>

JOSEFIN

<http://www.josefin-org.eu/>

COHIBA

http://meeting.helcom.fi/c/document_library/get_file?folderId=89317&name=D LFE-33722.pdf

http://www.helcom.fi/projects/on_going/en_GB/cohiba/

❖ Saite uz galvenajām nākamā izdevuma vietnēm:

Klimata pārmaiņas

http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm

Eiropas Komisija, Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts
B1 vienība – Informācija un komunikācija
Rafaels Gulē (*Raphaël Goulet*)
Avenue de Tervueren 41, B-1040 Brussels
Fakss (32-2) 29-66003
E-pasts: regio-info@ec.europa.eu
Timekļa vietne: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

© Eiropas Kopienas, 2009
Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Drukāts Beļģijā